

селення, які залучаються до вивчення мов, одна мова, наприклад, німецька або російська, можуть виступати і як перша, і як друга, і як іноземна.

У контексті історичного розвитку поява різних концепцій навчання мов зумовлена, з одного боку, змінами у складі та характері суспільства, а з іншого – з політичними прагненнями та політичною доцільністю. На тлі європейської інтеграції та посилення міграційних процесів, наслідком чого став мультинаціональний та полілінгвальний склад суспільства, змістилися орієнтири у сфері іншомовної/мовної освіти, яка розглядається як складова полікультурної та спрямовує зусилля на порозуміння та зняття напруження на міжнаціональному та міжкультурному рівнях. Нове розуміння поняття “мовна освіта” привело до появи нових концепцій, однією з яких є концепція мовної уваги, розробленої для роботи у змішаних класах, що для Німеччини сьогодні є повсякденністю через значну частку мігрантів у суспільстві.

Література

1. Didaktik der deutschen Sprache: Ein Handbuch / U. Bredel, H. Günther, P. Klotz, J. Ossner, G. Siebert-Ott. – Paderborn ; München ; Wien ; Zürich : Ferdinand Schöningh, 2006. – 1044 s.
2. Fachlexikon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache / H. Barkowski, H.-J. Krumm. – Tübingen ; Basel : A. Franke Verlag, 2010. – 370 s.
3. Oomen-Welke I. Muttersprachen- und Fremdsprachenunterricht / I. Oomen-Welke, K.-R. Bausch, H. Christ, H.-J. Krumm Handbuch Fremdsprachenunterricht. – 5. Auflage. – Tübingen ; Basel : A. Francke, 2007. – 656 s.
4. Rastner E.M. Mehrsprachigkeit als Sprach- und Kulturkompetenz: Sprachliche Entdeckungsreisen im Unterrichtsfach Deutsch / E.M. Rastner // ide 2-2205. – S. 20–32.

ГРИНЕВИЧ Л.М.

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ В США

Формування національної системи оцінювання та моніторингу якості освіти є однією з важливих передумов цілеспрямованого підвищення якості середньої освіти в Україні. Цій проблемі присвячена низка урядових документів, зокрема постанови Кабінету Міністрів України “Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти” від 25.08.2004 р. № 1095, та “Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти” від 31.12.2005 р. № 1312 та ін. Проте на сьогодні становлення моніторингу відбувається фрагментарно, не створено цілісної його системи [1].

Питання моніторингу й оцінювання якості освіти є предметом дослідження значного кола як вітчизняних, так і зарубіжних науковців [4]. З поміж них слід відзначити праці О. Ляшенка, І. Булах, Г. Єльнікової, І. Лікарчука, О. Локшиної, Т. Лукіної, В. Лунячека, С. Ракова. Проблеми оцінювання якості освіти вивчали зарубіжні дослідники, зокрема: В. Болотов, С. Главз, М. Зельман, Ф. Ківз, Г. Ковальова, О. Майоров, Т. Невілл, М. Поташнік, А. Тайджман, С. Томас, Л. Шепард, Д. Шірінз та ін.

Мета статті – проаналізувати інституційне забезпечення проведення моніторингу освіти в США задля застосування позитивного досвіду в системі освіти України.

Вивчення нами зарубіжного досвіду національних систем моніторингу якості освіти в країнах, де такі системи успішно функціонують, свідчить про існування спільних засад їх побудови [3]. Зокрема, цілісна національна система моніторингу якості освіти передбачає інституційне, методологічне, технологічне забезпечення для збору, інтеграції та аналізу даних, отриманих з різних джерел, при застосуванні різних видів і форм моніторингу на різних його рівнях.

Проблеми формування національної системи моніторингу якості освіти в Україні, безсумнівно, пов'язані з відсутністю відповідного інституційного забезпечення.

Як правило, моніторинг якості освіти забезпечують: по-перше, інституція, що здійснює збір, збереження, аналіз даних про освітню систему й є утримувачем інформаційної системи управління освітою, по-друге, інституції, які проводять моніторингові дослідження якості освіти, зовнішні іспити та здійснюють інші форми моніторингу [1]. Зазначені функції може виконувати й одна інституція. Спеціалізовані інституції, що забезпечують моніторинг якості освіти, як правило, створені на національному та регіональному рівнях. Вони мають можливість обмінюватися інформацією з органами управління освітою відповідних рівнів. Усі вищезокреслені засади побудови системи моніторингу якості освіти втілені в такій системі Сполучених Штатів Америки. У цій статті ми проаналізуємо американський досвід інституційного забезпечення моніторингу якості освіти.

Управління обов'язковою освітою в США є децентралізованим. Кожен штат формує свою систему моніторингу якості освіти. Закон “Жодної невстигаючої дитини” (No Child Left Behind Act, NCLB) ставить чіткі вимоги щодо формування відповідних стандартів досягнень та звітності про їх виконання [10]. Відповідно до цих вимог, на рівні штату розробляють і використовують власні програми моніторингу якості освіти.

Наведемо приклад такої програми штату Огайо [11]. До неї входять:

- *оцінювання досягнень* (Ohio Achievement Assessments, ОАА) – обов'язкові тести, які вимірюють знання та вміння учнів з математики, читання, природничих та суспільних наук, письма, поширюються від третього до восьмого класу;

- *випускні тести* (Ohio Graduation Tests, OGT) – це оцінювання орієнтується на стандарти змісту штату Огайо з читання, математики, природничих, соціальних наук та письма, з яких старшокласники повинні продемонструвати знання до закінчення старшої школи;

- *тест з англійської мови* (Ohio Test of English Language Acquisition, OTELA) – використовується для оцінювання ступеня володіння англійською учнями з обмеженими знаннями мови (Limited English Proficient, LEP);

- *альтернативні оцінювання для учнів з фізичними вадами* (Alternate Assessments for Students with Significant Disabilities, AASWD) –

нетестовий метод, що забезпечує оцінювання учнів із значними когнітивними розладами;

– *діагностичні оцінювання* (Diagnostic assessments K-3) – інструменти, які оцінюють сильні та слабкі сторони учнів для прийняття навчальних рішень;

– *оцінювання грамотності дитини, її підготовленості до дитячого садка* (Kindergarten Readiness Assessment-Literacy, KRA-L) – інструменти, розроблені Управлінням освіти штату, для отримання інформації про грамотність дитини, про її готовність до дитячого садка, щоб допомогти вчителям виявити ранні навички читання.

Усі ці оцінювання проводить Департамент освітнього тестування (Ohio Department of Education Testing), що входить до складу Департаменту освіти штату Огайо [11].

Кожен штат щорічно зобов'язаний звітуватися про рівень навчальних досягнень учнів та результати діяльності школи, у тому числі про виконання навчальних обсягів. Аналітичні звіти штату (State report cards) повинні включати оцінку відповідальності школи, якості роботи вчителів і містити дані, отримані від усіх місцевих органів освіти (Local educational agencies, LEA) штату [6].

Освітні органи штату (State educational agencies, SEA) зобов'язані систематично надавати індивідуальні, пояснювальні, наочні та діагностичні таблиці успішності, які дають змогу батькам, учителям і директорам шкіл розуміти та враховувати конкретні освітні потреби кожного учня. Ці таблиці мають також містити інформацію про досягнення учня за результатами контрольних-оціночних робіт, що відповідають стандартам навчальних досягнень конкретного штату [6].

Поряд із цим на федеральному рівні для отримання порівнювальної інформації у країні проводиться широкомасштабне довготривале Національне оцінювання освітнього прогресу (National Assessment of Educational Progress, NAEP), яке є найбільшим репрезентативним і безперервним оцінюванням знань та вмінь американських учнів. NAEP оцінює рівень знань з читання, математики, природничих наук, письма та історії Америки в учнів четвертих, восьмих і дванадцятих класів [13].

Результати NAEP є складовою більш глобального моніторингового дослідження COE (The Condition of Education – Стан освіти), яке охоплює всі види освіти від дошкільної до докторських програм і широкий спектр характеристик умов освіти (кадрове, фінансове, матеріальне, інформаційне забезпечення, доступ до Інтернету тощо).

Результати NAEP публікуються як Національний звіт, так званий “Національний таблиць успішності” (Nation’s Report Card), і включають національні дані, інформацію штатів, а іноді й міських округів про успішність учнів. З огляду на те, що детальний аналіз особливостей проведення NAEP і звітування про його результати ми вже проводили [2], вбачаємо за необхідне тут зупинитися на інституційному забезпеченні підготовки та проведення NAEP.

Так, за дорученням Конгресу NAEF є проектом Національного центру освітньої статистики (National Center for Education Statistics, NCES) та Департаменту освіти США (U.S. Department of Education). NCES – основний федеральний орган, який проводить збір та аналізує дані в освітній сфері. Центр є структурним підрозділом Департаменту освіти США та Інституту освітніх досліджень та відіграє важливу роль в інформуванні всіх залучених до сфери освітньої політики США, сприяє ретельним науковим дослідженням, спрямованим на вивчення найбільш актуальних освітніх потреб країни, починаючи з раннього дитинства до освіти дорослих [9].

NCES має чітку організаційну структуру (рис.) [17]. Коротко розглянемо основні функції кожного підрозділу.

Так, *Управління головного уповноваженого з питань освітньої статистики* (Commissioner of Education Statistics) визначає політику та стандарти Центру та контролює його роботу, забезпечуючи тим самим статистичну якість, і зберігає конфіденційність.

Управління заступника уповноваженого з питань освітньої статистики (Deputy Commissioner of Education Statistics) (тут працює головний статист і головний директор з технологій) забезпечує використання передових сучасних технологій, надає статистичну допомогу Центру та федеральним і не федеральним організаціям й установам, які беруть участь у статистичній роботі, підтримуючи NCES. Крім того, персонал Управління заступника розробляє та експлуатує системи ліцензування для приватних осіб і організацій, яким потрібен доступ до конфіденційної інформації в статистичних цілях.

Відділ наскрізного міжнародного дослідження раннього дитинства (Early Childhood, International and Crosscutting Studies Division, ECICSD) у межах NCES несе відповідальність за міжнародні порівняння у сфері дошкільної освіти, злочинності та безпеки в середньому навчальному закладі. Цей підрозділ відповідає за проведення досліджень і підготовку доповідей, які охоплюють усі рівні освіти, починаючи з раннього дитинства і до навчання впродовж усього життя, за підтримку відносин із ключовими міжнародними та міжвідомчими групами.

Цей підрозділ також керує поточною програмою спостереження за американською освітою через річні звіти, Освітні параметри (Condition of Education, COE), Довідник освітньої статистики (Digest of Education Statistics), прогнози освітньої статистики, а також програми та плани, створені Національним центром освітньої статистики [17].

Відразу варто зробити два уточнення: що таке Освітні параметри та Довідник освітньої статистики. Освітні параметри, що укладаються за дорученням Конгресу, є річним звітом, який підсумовує важливі події й тенденції в освітній галузі з використанням останньої статистики. У звіті подано статистичні показники, оформлені у вигляді текстів, малюнків, таблиць, у яких описуються важливі зміни у стані й тенденціях освіти, починаючи з дошкільної і аж до отримання освітньо-кваліфікаційного рівня. Зміст Освітніх параметрів включає п'ять частин: участь в освіті, результа-

ти учнів, зусилля учнів та освітній прогрес, контексти початкової та середньої освіти, контексти середньої спеціальної та вищої освіти [16].

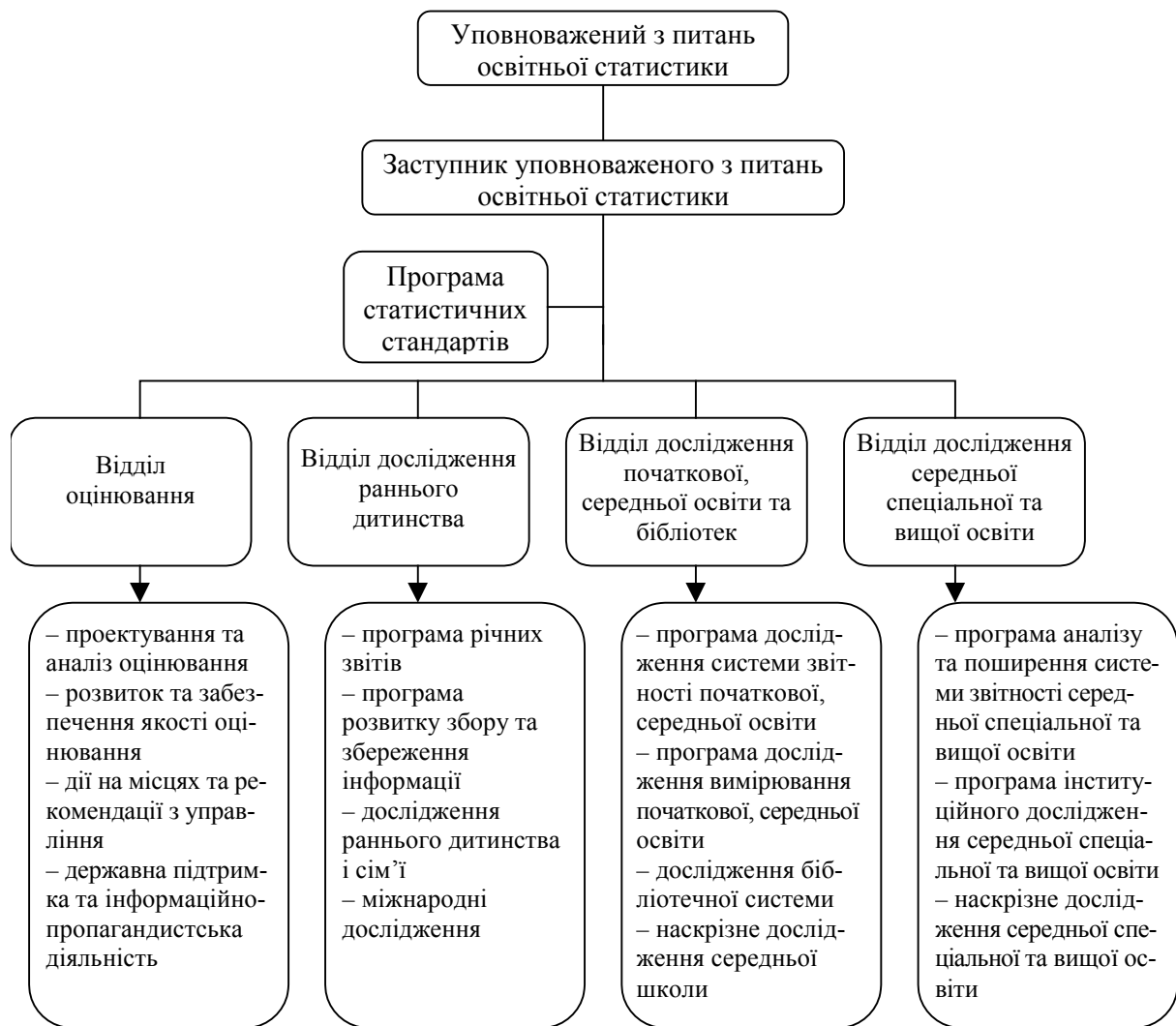

Рис. Організаційна структура NCES

Основна мета Довідника освітньої статистики – забезпечити збір та обробку статистичної інформації, яка охоплює широке поле американської освіти, починаючи з освіти ще до дитячого садочка й аж до закінчення школи. Довідник включає в себе відбір даних із багатьох джерел, як державних, так і приватних, особливо залучаючи результати досліджень та заходів, здійснених Національним центром освітньої статистики. Щоб претендувати на включення до Довідника, матеріал має бути загальнонаціональним за своїм масштабом, інтересом і цінністю. Довідник містить інформацію про безліч речей у галузі освітньої статистики, у тому числі кількість шкіл і коледжів, викладачів, учнів та випускників, на додачу до даних про рівень освіти, обсяг фінансування, коштів федерального бюджету, виділених на освітню галузь, дані про бібліотеки та міжнародну освіту, тобто фактично містить базову інформацію для оцінювання освітньої галузі США [Student Achievement].

Відділ дослідження початкової, середньої освіти та бібліотек (Elementary/Secondary and Libraries Studies Division (ESLSD)) здійснює нагляд за плануванням, проектуванням, операціями статистичного аналізу, звітністю та поширенням інформації для початкової, середньої освіти та досліджень бібліотеки на національному, рівні штату та місцевому рівні. Крім того, співробітники цього підрозділу, за дорученням Конгресу, працюють із державними та місцевими представниками над розробкою та реалізацією Національної кооперативної системи освітньої статистики (National Cooperative Education Statistics System (Cooperative System)) у галузі початкової, середньої освіти та бібліотек.

Відділ дослідження середньої спеціальної та вищої освіти (Postsecondary, Adult, and Career Education Division, PACE) контролює планування, проектування, експлуатацію, статистичний аналіз, звітність щодо поширення середньої спеціальної та вищої освіти, освіти дорослих, кар'єри й технічної освіти. PACE збирає інформацію про середні спеціальні та вищі навчальні заклади; проводить вибіркові дослідження та фінансову підтримку учнів, котрі виявляють наполегливість і високі результати у здобутті середньої спеціальної або вищої освіти, а також збирає дані про освіту і професійну підготовку, яку молодь і дорослі повинні отримати для подальшої роботи. Працівники PACE є експертами змісту знання та працюють консультантами у програмах NCES, які оцінюють академічні знання і грамотність молодих людей, студентів коледжу та дорослих. Крім того, за дорученням Конгресу, PACE у межах NCES несе відповідальність за збір даних та звітування з питань професійної й технічної освіти для старшокласників, студентів коледжу та дорослих. PACE підтримує надійні видання та поширення програми для обміну результатами цих досліджень із громадськістю.

Відділ оцінювання (Assessment Division, AD) створює, розробляє, впроваджує та доповідає “Національне оцінювання освітнього прогресу” на національному рівні й координує оцінювання та відповідні заходи щодо збору даних зі штатів. Співробітники відділу також проводить ряд інших досліджень, пов'язаних з оцінюванням якості освіти в США [17].

Разом з тим NCES не є безпосереднім виконавцем NAEP, в основному він – організатор і менеджер проведення цього дослідження, на тендерній основі до організації та проведення NAEP залучає різні авторитетні фахові організації, серед яких слід назвати такі:

1. *Державний комітет з оцінювання* (National Assessment Governing Board, NAGB) – спеціальна інституція, створена постановою Конгресу США, для визначення моделі (цілей, методології та інструментарію) національних моніторингових досліджень успішності освіти NCES, тобто NAGB займається розробкою концепції та специфікації тестів, формулює політичні керівні принципи для NAEP. До складу NAGB входять 24 члени, серед яких учителі, фахівців з навчальних програм, законодавці, губернатори, експерти з оцінювання, головні начальники державних шкіл, держа-

вні та місцеві члени шкільних рад, директори шкіл, представники ділових кіл та широкої громадськості [8].

2. *Сервіс освітнього тестування* (Educational Testing Service, ETS) – одна з найпотужніших у США і світі організацій, що спеціалізується в галузі освітніх вимірювань, розробляє та адмініструє тести SAT, TOEFL по всьому світові. ETS аналізує результати NAEP та у максимально доступній формі (до 40 сторінок) готує звіти. Інша детальна інформація, включаючи технічний звіт, подається на сайті ETS [7].

3. *Організація WESTAT* – дослідна фірма корпоративної форми власності, яка працює на замовлення федеральної адміністрації, адміністрації штатів та регіональних органів влади, бізнесу тощо, проводячи дослідження в широкій галузі предметних галузей: здорові умови життя; академічна успішність і грамотність; знання, ставлення та поведінка тощо. У рамках NAEP WESTAT формує репрезентативну вибірку і проводить апробаційне та операційне дослідження на репрезентативних вибірках [15].

4. *Організація PEARSON* – міжнародна компанія, один з лідерів на ринку освітніх послуг у всьому світі. Під час проведення NAEP здійснює перевірку виконання завдань з розгорнутою відповіддю. Перевірка проводиться у режимі онлайн за відсканованими зображеннями на комп'ютері [12].

Як бачимо, під час організації та проведенні NAEP наявна взаємодія різних організацій, що забезпечують певні функції при підготовці, проведенні та обробці даних моніторингу. При цьому всі дані NAEP інтегровані до загальної інформаційної системи управління освітою, створеної в NCES.

Крім цього, NCES проводить довготривалі наскрізні дослідження й опитування, керує програмою Державної наскрізної системи даних (State Longitudinal Data System), напрацьовує загальний масив освітньої статистики для моніторингу якості освіти і надання інформації для різних цільових груп.

Кожного року NCES видає численні публікації та набір даних. До них належать: попередні релізи, тематичні бюлетені, статистичні звіти, каталоги та довідники стандартної термінології. Проте три щорічні публікації NCES, призначені для широкої аудиторії, є основними – це Довідник освітньої статистики, Прогнози статистики у сфері освіти, а також Умови освіти. Ці публікації подають надійні, точні показники стану освіти та тенденцій для підзвітності й прогнозування подальшого розвитку.

Висновки. Моніторинг, який відбувається у США на різних рівнях, формалізує нерозривний взаємозв'язок між Департаментом освіти США та штатами і підкреслює, в першу чергу, відповідальність за правильне використання ресурсів у підготовці учнів, забезпечує підзвітність навчальних закладів та органів управління за якість освіти.

В Україні необхідно розробити дієву модель інституційного забезпечення моніторингу якості освіти. Вона повинна передбачити взаємодію органів управління освіти та спеціалізованих інституцій, які мають техноло-

гічне забезпечення і повноваження для проведення різних форм моніторингу якості освіти.

Зокрема, такою інституцією вже сьогодні є Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО), який поки що забезпечує тільки зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень абітурієнтів для вступу до вишів [5]. Технологічна база УЦОЯО та його регіональних центрів, циклограма їх роботи дає змогу забезпечувати підготовку, проведення й обробку результатів моніторингових досліджень якості освіти на національному рівні.

Відповідні підрозділи потрібні і на обласному рівні для проведення локальних тематичних досліджень. На сьогодні вони створені при обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти, проте, як правило, недостатньо технологічно та методично оснащені.

Проаналізований досвід, зокрема щодо NCES, свідчить про те, що важливе місце в цій моделі має посісти спеціалізована інституція, яка буде формувати єдину інформаційну систему управління освітою на державному рівні, здійснювати збір, інтеграцію, обробку, аналіз та інтерпретацію даних, забезпечувати програмними продуктами та відповідним інструментарієм для проведення моніторингу якості освіти в країні, систематично видавати звіти про стан освіти для різних цільових груп – управлінців, освітян і широкої громадськості.

Література

1. Гриневич Л.М. Методологічні засади цілісності системи моніторингу якості освіти / Л.М. Гриневич // Освіта і управління. – 2010. – № 4. – С. 18–25.
2. Гриневич Л. Моніторинг якості освіти на національному рівні: досвід США / Л. Гриневич // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – 2010. – № 23. – С. 165–175.
3. Гриневич Л.М. Основи побудови національних систем моніторингу якості освіти / Л.М. Гриневич // Педагогіка і психологія : вісник НАПН України. – 2011. – № 2 (71). – С. 80–89.
4. Гриневич Л. Моніторинг якості освіти: вітчизняний і зарубіжний досвід : анот. бібліограф. показ. / Л. Гриневич, О. Андрюшина. – К. : Київськ. ун-т Б. Грінченка, 2011. – 92 с.
5. Гриневич Л. Зовнішнє незалежне оцінювання в Україні: історія, уроки, ризики / Л. Гриневич, І. Лікарчук. – 2011. – 48 с.
6. Center for Education Reform. Making schools work better for all children [Електронний ресурс]. – Washington : D.C., 2009. – Режим доступу: <http://www.edreform.com>.
7. Educational Testing Service [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ets.org/>.
8. National Assessment Governing Board [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nagb.org/>.
9. National Center for Education Statistics (NCES) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nces.ed.gov/>.
10. No Child Left Behind Act of 2001 : Public Law 107 – 110. 115 Stat. – Washington, D.C. : U.S. Government Printing Office, 2002. – P. 1425–2094.
11. Ohio Statewide Assessment Program: Rules Book Ohio. – Department of Education Office of Assessment, 2010. – 107 p. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://>

www.ode.state.oh.us/GD/Templates/Pages/ODE/ODEDetail.aspx?page=3&TopicRelationID=301&ContentID=43712&Content=103700.

12. PEARSON [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pearson.com/>.

13. Schafer W.D. Content and Grade Trends in State Assessments and NAEP / W.D. Schafer, Liu Min, H. Wang // Practical Assessment, Research and Evaluation. – 2007. – Vol. 12. – Num. 9. – P. 134–152.

14. Student Achievement and School Accountability Programs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.ed.gov/about/offices/list/oese/sasa/aboutus.html>.

15. WESTAT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.westat.com/>.

16. What is the Condition of Education? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nces.ed.gov/programs/coe/>.

17. Who Is NCES? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nces.ed.gov/about/>.

ДАВИДЮК Н.Ю.

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕТОДИСТІВ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Дослідження проблеми розвитку професійної компетентності методистів позашкільних навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті потребує вивчення історико-теоретичних засад. Це сприятиме глибшому розумінню проблеми та її оцінюванню з погляду сучасних освітніх тенденцій.

Аналіз теоретичних джерел дає змогу констатувати часткове висвітлення різних аспектів історико-педагогічних засад проблеми в працях вітчизняних і зарубіжних учених. Проблема становлення й розвитку системи позашкільної освіти входила до кола наукових інтересів Л.К. Балясної, В.Є. Береки, С.М. Букреєвої, О.В. Биковської, В.В. Вербицького, Б.С. Кобзар, О.П. Липецького, О.В. Литовченко, І.М. Мельникової, Г.П. Пустовіта, Т.І. Сущенко, Н.Ф. Харінко, Т.Д. Цвірової. Історичний огляд розвитку теорії та практики післядипломної освіти педагогічних кадрів досліджувався в працях Г.С. Данилової, С.В. Крисяка, А.І. Кузьмінського, Н.Г. Протасової, В.І. Пуцова, В.І. Саюк. Значний внесок у дослідження історичних засад розвитку та становлення методичної роботи зроблено Т.В. Ільною, Н.Г. Корневою.

Проблема підвищення кваліфікації методистів не виокремлювалась, а розглядалася в контексті підвищення кваліфікації працівників позашкільних установ, а пізніше – позашкільних навчальних закладів.

Мета статті – з'ясувати історико-культурні засади розвитку професійної компетентності методистів у ПНЗ та визначити його хронологічні періоди.

Для кожного історичного періоду були характерні різні зміст, форми та методи підвищення кваліфікації працівників позашкільних навчальних закладів, які відповідали соціально-економічній та політичній ситуації в країні. Термін “професійна компетентність” у психолого-педагогічній літературі та нормативно-правових документах не використовувався, широ-